

המחירים

1. קווי התפתחות העיקריים

בתחום התפתחות המחירים היתה שנת 1970 שונה באופן מהותי משלוש השנים שקדמו לה — שנים שבהן שררה יציבות יחסית במחירים. במשך השנה¹ עלה מדד המחירים לצרכן ב־10.1 אחוזים ומדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה ב־11.3 אחוזים. עיקר העלייה התרכזה בחודשים אוגוסט-אוקטובר. רמת המחירים של 1970 עלתה פחות, בהשוואה לרמה הממוצעת ב־1969 מאשר העלייה במשך השנה. מדד המחירים לצרכן היה גבוה בממוצע ב־1970 ב־6.1 אחוזים בהשוואה ל־1969 ואילו מדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה — ב־7.1 אחוזים. התפתחות רמת המחירים ב־1970 קשורה במידה רבה במדיניות שנקטה הממשלה, ובמיוחד במיסים שהוטלו בחודש אוגוסט. עד אוגוסט היתה עליית מחירים מתונה יחסית. מדד המחירים

לוח ו' 1

העלייה הממוצעת במחירי השימושים והמקורות, 1961 עד 1970

1970	1969	ממוצע עד 1965	
7.0	4.0	7.0	צריכה פרטית
8.5	3.0	10.5	צריכה ציבורית
10.0	5.5	8.5	השקעה גולמית
8.0	4.0	8.0	סך כל השימושים המקומיים
2.5	4.5	13.0	יצוא*
8.0	4.0	8.5	סך כל השימושים
4.0	4.5	11.0	יבוא**
8.5	3.5	8.0	תוצר לאומי גולמי
8.0	4.0	8.5	סך כל המקורות

* היצוא על בסיס פריב בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היצוא לשטחים המוחזקים.

** היבוא על בסיס סייפ בשער האפקטיבי וכולל את היבוא מן השטחים המוחזקים.

המספרים מעוגלים עד לחמש עשרות.

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

¹ העלייה במשך השנה מתקבלת ע"י חלוקת מדד דצמבר בשנה מסויימת לעומת דצמבר שנה קודמת. יש להבדיל זאת מהעלייה הממוצעת, המתקבלת ע"י חלוקת המדד הממוצע של שנה מסויימת בממוצע של השנה הקודמת.

לצרכן ללא ירקות ופירות ודיוור שלה בכל החודשים עד אוגוסט, להוציא את פברואר, בשיעור דומה לעלייה בחודשים המקבילים ב-1969. מאוגוסט ניכרת השפעת צעדי הממשלה על התפתחות המחירים. אלו התבטאו בהטלת מיסים עקיפים, ביטול הסובסידיות על שורה של מוצרים ובעיקר בהיטל מיוחד, בשיעור 20 אחוזים, על יבוא הסחורות, להוציא מספר מוצרי צריכה חיוניים. גורמים מיוחדים נוספים שהשפיעו במידת מה על המחירים במשך השנה, היו תוספת מיסי העקיפין בחודש פברואר 1970, והעלייה במחירים הבינלאומיים של היבוא.

חוץ מאשר לגבי מספר תחומים, לא נראה שלחצים מצד הביקוש תרמו לעליית מחירים מעבר לזו שנבעה מצד ההוצאות בשנת 1970. במידה רבה מהווה הדבר השתקפות אחרת של אותה מדיניות ממשלתית, אשר בהטלת המיסים הנוספים, בעיקר באפריל ובאוגוסט 1970, צמצמה במידה ניכרת את גידול הביקוש במשק. נוסף על כך יש לציין, שחלק נכבד מהגידול בסך הביקוש הכולל בעיקר הוצאות הביטחון סופק ישירות מיבוא, עובדה שהפחיתה את הלחץ על המקורות המקומיים. מצד שני, פעלה העלייה בכלל ההוצאות ליחידת תפוקה לעליית מחירים. יש לציין, שלעליות השכר במחצית הראשונה של 1970 לא התלוותה עליית מחירים בפועל בתקופה זו. תרמה לכך, כנראה, במידת מה התחייבות המעבידים בהסכם 'עסקת החבילה' שלא להעלות מחירים בדרך ישירה או עקיפה; כן נבלמו הנטיות לעליות מחירים על ידי התנאים בשוק — העדר לחצי ביקוש, כאמור¹. לאחר הטלת המיסים באוגוסט היתה העלייה המתחייבת מגלגול מלא של המיסים דומה, פחות או יותר, לעליית המחירים בפועל. הדבר אמור במדד המחירים לצרכן בכללותו וכן במדד המחירים הסיטוניים, ואילו לגבי פריטים בודדים קיים תכופות פער ניכר בכיוון זה או זה — בין שיעור עליית ההוצאות בעקבות המיסים לבין שיעור עליית המחיר.

לפיכך אין לייחס את כל העלייה שחלה בפועל במחירים במחצית השנייה של 1970 שבמדד המחירים לצרכן להשפעת המיסים שהוטלו באוגוסט. תנודות בסעיפים שונים במדד לא היו קשורות — או קשורות במידה מועטה בלבד — למיסים. משקל הסעיפים שרמת ההוצאות בהם הושפעה במידה רבה מהמיסים מגיע לכ-55 אחוזים מהמשקל הכללי במדד, ועליית מחיריהם של מוצרים אלה מסתכמת בכ-10 אחוזים במשך אוגוסט-אוקטובר בלבד. בחלק מן הסעיפים שההוצאות

לוח 2'

שיעורי השינוי במדדי המחירים השונים, 1969 עד 1970

ינואר-דצמבר		אוגוסט-אוקטובר		ינואר-יולי		נובמבר-דצמבר		
1970	1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969	
3.9	10.1	2.8	2.6	0.1	6.6	1.1	0.7	מדד מחירים לצרכן
3.5	10.5	2.3	3.3	0.2	5.9	1.0	1.1	מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות
2.6	9.5	1.2	1.9	0.3	6.4	1.1	1.1	מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות וללא סעיף דיוור
3.2	11.3	1.0	2.4	1.3	7.9	0.9	0.8	מדד המחירים הסיטוניים של התפוקה התעשייתית

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

¹ יש להניח שאילו ששררו בשוק לחצי ביקוש ניכרים היתה עשויה להתפרץ עליית מחירים למרות ההסכם הנ"ל.

בהם לא הושפעו מעליית המיסים — או שהושפעו במידה מועטה — מחיריהם לא עלו כלל. בחלק אחר, שלא הושפע מהמיסים חלו לעומת זאת עליות מחירים ניכרות בחודשים אוגוסט-אוקטובר: בעיקר מדובר בשירותים החופשיים — מחיריהם של אלה עלו בשיעור ניכר בהשוואה לחודשים המקבילים של שנים שלפני המיתון. סביר להניח, כי עליות אלו נבעו מן האוירה הכללית של עליית מחירים ששררה בתקופה זו, ומרצונם של מספקי שירותים אלו להעלות מחירים על מנת לקזז את הירידה בהכנסתם הריאלית הפנויה כתוצאה מהעלייה במיסים, במילוית חובה וברמת המחירים הכללית.

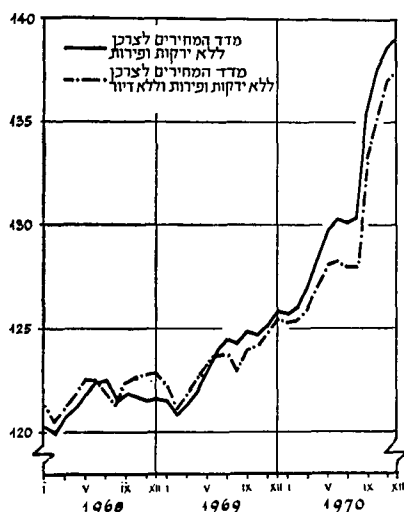
מן הראוי לציין, שעליית המחירים המהירה ב־1970 התרכזה בתקופה קצרה יחסית ולא היתה ממושכת. לקראת סוף השנה חלה אף התייצבות יחסית במחירים. בראשית 1971 חלה החשה מסויימת.

2. הגורמים להתפתחות המחירים

במשך שנת 1970 הסתכמה העלייה ברוב מדדי המחירים ב־10-12 אחוזים. עלייה זו התרכזה בעיקרה בחודשים אוגוסט-ספטמבר, ובמידת־מה באוקטובר. העלייה השנתית הממוצעת של רמת המחירים היתה נמוכה מן העלייה במשך השנה¹. מדד המחירים לצרכן היה גבוה ב־6.1 אחוזים בהשוואה ל־1969. ומדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה — ב־7.1 אחוזים. עליות מחירים אלו הן גבוהות במידה רבה מאלו של שנת 1969, שנה שבה שררה יציבות מחירים יחסית — יציבות שנתמשכה מאז המחצית השנייה של 1966 — והיו דומות לעליות המחירים בשנים שלפני המיתון.

דיאגרמה 1

מדד המחירים לצרכן, 1968 עד 1970

בשנת 1970 נפסקה איפוא מגמת יציבות המחירים הממושכת ששררה מאז המחצית השנייה של 1966. עד לאוגוסט 1970 היתה עליית המחירים מתונה, אף כי היתה גבוהה במידת־מה מן העלייה שהיתה בחודשים המקבילים של 1969. במשך החודשים ינואר-יוני 1970 עלה מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות ב־3.3 אחוזים, לעומת 2.3 אחוזים בחודשים המקבילים של 1969. ההפרש בין התקופות המקבילות הללו בשתי השנים נובע בעיקרו מהעלייה הניכרת שנרשמה במחירי הדיור במשך החודשים הללו של 1970, וכן מעליית המיסים בחודש פברואר 1970². להוציא פברואר, עלה עד אוגוסט 1970 מדד המחירים לצרכן ללא ירקות, פירות ודיור, בשיעור קרוב לעלייה שנרשמה בו ב־1969. הדבר מעיד, במידה מסויימת, על המשך יציבות המחירים היחסית עד לחודש אוגוסט. לעובדה זו נודעת חשיבות על רקע עליות השכר

במסגרת "עסקת החבילה" שלחצו לעלייה במחירים מצד ההוצאות.

¹ זאת בעקבות יציבות של המחירים ב־1969 והעובדה שעליית המחירים ב־1970 התרכזה בעיקר ברביע השלישי של השנה.

² במשך פברואר 1970 עלו המחירים כתוצאה מתוספת מיסים עקיפים. בעיקר יש לציין את עליית מחירי מכוניות (6 אחוזים), מחירי שירותי בריאות (בעקבות העלאות התשלומים לקופות חולים עקב תשלום תוספת הווקר), וכן סיגרויות וטבק (שמחיריהם לא השתנו בשנים האחרונות). במשך פברואר 1970 עלה מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות ודיור ב־0.1 אחוז בהשוואה לירידה של 0.9 אחוז בפברואר 1969. בחודש זה קיימת, בדרך כלל, ירידה במחירים כתוצאה מירידה עונתית במחירי הלבשה והנעלה.

שני גורמים עיקריים פעלו למתן את עליית המחירים עד אוגוסט. התחייבות המעסיקים במסגרת "עסקת החבילה", שלא להעלות מחירים בדרך ישירה או עקיפה בגלל עליית הוצאות שמקורן בתוספת השכר וכן הספיגה שנגרמה בשל רכישת איגרות חוב ע"י המעבידים, והגדלת תשלומי חובה לביטוח לאומי. אך מעבר לכך, סביר להניח, כי היעדר לחצי ביקוש בשוק המקומי תרם לריסון עליית המחירים. אינדיקטור עיקרי לחיזוק השערה זו בדבר היעדר לחצים מצד הביקוש הוא ההפחתה שחלה בעודף ההוצאות המקומיות של הממשלה על ההכנסות ב-1970.¹ נוסף על הירידה בגודלו הכולל של עודף ההוצאות של הממשלה, סופק חלק רב יותר של ביקוש הממשלה מן היבוא, בעיקר עקב ההוצאות הבטחוניות. עובדה זו פעלה להפחתת הלחץ על המקורות המקומיים. נוסף על פעולות הספיגה של הממשלה נמשך הגידול האיטי ביתרה הממוצעת של אמצעי התשלום—עובדה שלבטח פעלה להקטנת לחצי הביקוש ב-1970. גורם נוסף שיש להזכירו הוא הקדמת הרכישות של מוצרים בסוף שנת 1969, שנבעה מציפיות לפיחות ולהטלת מיסים שהיו קיימות אז. הקדמה זו תרמה לרגיעה בצריכה במחצית הראשונה של 1970—תרומה שהתבטאה בעיקר בירידה ניכרת של צריכת מוצרים בני קיימא.

בחודש אוגוסט 1970 נקטה הממשלה מספר צעדים פיסקליים כבדי משקל: היא הטילה מיסי עקיפין והעלתה שיעורי מס ב-10-15 אחוזים על שורה של מוצרים, הקטינה סובסידיות על תחבורה ציבורית, ביצים, חלב, מוצרי חלב ובשר קפוא וקרפיונים, ובעיקר הטיל של 20 אחוזים על מרבית יבוא המוצרים. הגדלה זו של המיסים תרמה אמנם, כאמור, לצמצום עליית הביקוש ולחץ הביקוש על המחירים במשק. אך, מאידך גיסא, היתה לה השפעה ישירה ומיידית על צד ההוצאות, עובדה שגררה עלייה מהירה של מחירים בכל השווקים. תוך תקופה של חודשיים בערך, עלה מדד המחירים לצרכן בכ-6 אחוזים ומדד המחירים הסיטוני של תפוקת התעשייה בכ-7 אחוזים. עליות אלו הן מרשימות בעיקר על רקע התקופה הקצרה שבה התרחשו. גם בתקופות קודמות של פיחות או עלייה בשיעורי המס היתה עלייה מהירה של מחירים, אך אז היא היתה הדרגתית וממושכת יותר.² כבר בחודש נובמבר 1970 חלה התייצבות יחסית במחירים, ובמשך חודשים נובמבר-דצמבר 1970 עלה מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות בשיעור דומה לעלייה בחודשים המקבילים של 1969. ריכוז עליית המחירים בתקופה קצרה נבע מכמה סיבות: (א) בתקופה שלפני אוגוסט שרר, כאמור, לחץ להעלאת מחירים עקב העלייה בהוצאות השכר שנתחייבה מ"עסקת החבילה". עם הטלת המיסים נוצלה "ההזדמנות" לשחרור הלחץ, ובחודש ספטמבר בלבד נרשמה עלייה בשיעור 4 אחוזים במדד המחירים לצרכן ובשיעור של 5.4 אחוזים במדד הסיטוני. (ב) האוירה והלחץ הציבורי על יצרנים להמשיך לשמור על יציבות המחירים ולא להיגרר למעגל אינפלציוני של עליות מחירים ושכר גרמה במידה מסוימת להזדויות מצד יצרנים להעלות מחירים כבר עם הטלת המיסים באוגוסט, ולא לחכות לתקופה מאוחרת יותר.³ (ג) בתחומים מסוימים ניצלו יצרנים את האוירה הכללית של עליות מחירים והעלו מחירים, על אף שלעליית המיסים לא היתה כמעט השפעה על הוצאות הייצור בענפיהם. המדובר בעיקר בשירותים—מחיריהם של אלו עלו בשיעור גבוה יחסית לשנים קודמות כולל גם השנים שלפני המיתון. יש לשער, שהדבר נגרם בשל רצונם של ספקי השירות לפצות עצמם על ירידת הכנסתם הריאלית הפנויה, עקב מילוות החובה, המיסים ועליית המחירים.

¹ ראה פרק ו', "פעולות הסקטור הציבורי", להלן.

² לדוגמא, בשנים 1960 ו-1961, לאחר תקופה של יציבות, חלה עלייה מהירה במחירים, אך העלייה הגבוהה ביותר שנרשמה במדד ללא ירקות ופירות במשך חודש היתה פחותה מ-2 אחוזים. הדבר דומה גם לאחר הפיחות ב-1962.

³ יש להניח שחלק מהיצרנים רצה כבר מלכתחילה ליצור עובדה מוגמרת של עליית מחירים, מתוך חשש שבתקופה מאוחרת יותר יקשה עליהם לזווג עליית מחירים. במקרים לא מעטים דנה ועדת המחירים אשר הוקמה במסגרת "עסקת החבילה" על עליית מחירים שהיתה כבר בפועל.

העדר לחצי הביקוש בשל מדיניות הספיגה של הממשלה מנע, לעומת זאת, עליית מחירים מתמשכת. אילו שררו לחצי ביקוש היה הדבר מביא, קרוב לודאי, להמשך העלייה במחירים. בפועל חלה, כאמור, התייצבות יחסית של רמת המחירים תוך זמן קצר. ניתן לשער, כי בעובדה שלא היה לחץ — לאחר אותה תקופה — בכיוון של ירידת המחירים והיווצרות אבטלה, מקורה במידה רבה בעלייה המהירה של ביקוש הממשלה ושל אמצעי התשלום שהתרחשה אף היא בתקופה של אוגוסט-אוקטובר.

אילו ניתן היה להניח "גלגול" מלא לצרכן של העלאות המיסים של חודש אוגוסט היתה עליית רמת המחירים עקב כך מגיעה לכ-6 אחוזים.¹ ואמנם, העלייה בפועל במדד המחירים לצרכן במשך החודשים אוגוסט-אוקטובר מגיעה לכ-6 אחוזים (מאוגוסט ועד סוף השנה הסתכמה העלייה בכ-7 אחוזים)², ומדד המחירים הסיטוני — לכ-8 אחוזים. ניתן לומר, לכאורה, כי עליית המחירים שחלה בפועל מאוגוסט, היתה קרובה לזו המתחייבת מהמיסים, דבר התואם את עיקרון הכללי שהנחה את ועדת המחירים, שראתה כמוצדקת עליית מחירים הנובעת מהמיסים ומעליות מחירי חומרי הגלם (ראה דיון להלן). אך יש לזכור, כפי שצויין לעיל, כי מחירים רבים עלו באותה תקופה ללא קשר — משמע, מעבר לשיעור עליית המיסים. ממילא נובע כי מחירים אחרים עלו בפחות מן המתחייב מגלגול מלא של המיסים באותם ענפים.³

לשם בחינת הקשר האפשרי בין המחירים והמיסים, חולקו כל סעיפי מדד המחירים לצרכן לשלוש קבוצות: הראשונה כוללת סעיפים בהם הושפעו ההוצאות במידה ניכרת מעליית המיסים; הקבוצה השנייה כוללת סעיפים שאינם מושפעים מעליית המיסים, או שהם מושפעים במידה מועטת למדי, ושבהם אמנם לא חלו עליות מחירים: ואילו הקבוצה השלישית כוללת סעיפים בהם חלו עליות מחירים על אף שהשפעת עליית המיסים בהם קטנה. משקל הסעיפים שבקטגוריה הראשונה מגיע לכ-55 אחוזים, כלומר יותר ממחצית ה"סל" שעל פיו מחושב מדד המחירים לצרכן חייב היה להיות מושפע מהמיסים באוגוסט. עליית המחירים בקבוצה זו הסתכמה בכ-10 אחוזים במשך החודשים אוגוסט-אוקטובר. משקל הסעיפים שלא הושפעו מהמיסים והיתה יציבות ניכרת במחיריהם מגיע לכ-13 אחוזים (הם כוללים את הסעיפים: לחם, חלב, סוכר, חשמל, גז, מים, שירותי קופ"ח ועוד). הקבוצה השלישית, שלא הושפעה או הושפעה במידה מועטה מאוד מהמס, ובמחיריה חלה בכל זאת עלייה, משקלה כ-24 אחוזים. כאן נכללים בעיקר השירותים החופשיים, כגון ריפוי שניים, החזקת ושיפור הבית (סעיפים שמחיריהם עלו בתקופת אוגוסט עד אוקטובר בכ-6 אחוזים כל אחד), הבראה ונופש וטיולים (שעלו בכ-8 אחוזים), תספורת, בי"ס יסודי ועופות וחלקי עוף. להוציא שני הסעיפים האחרונים וכן דיור, עלו מחירי כל הקבוצה בכ-5.5 אחוזים — שיעור ניכר בהשוואה לשנים קודמות — בשנים 1963-1965 עלו מחירי קבוצה זו בפחות

¹ העלייה הנובעת מ"גלגול" ההיטל על היבוא מסתכמת ב-3.5 עד 4 אחוזים. מיסים אחרים וביטול הסובסידיות התבטאו בהעלאה של כ-2 עד 2.5 אחוזים (סך כל ההכנסות כתוצאה מהעלאות שיעורי המס וביטול לסובסידיות מוערך בכ-350 מיליון ל"י; משקלן של הכנסות אלו בצריכה הפרטית הוא כ-6 אחוזים בממוצע שנתי).

² יש לציין כאן, שלא כל העלייה בפועל מושפעת מהמס, מכיוון שהיא כוללת שינוי במחירי סעיפים שאינם קשורים למס. כן יש להביא בחשבון עלייה מסויימת במחירים (הנובעת מגורמים עונתיים וכו'), שכן גם אילולא המיסים היתה מתרחשת עלייה כזו.

³ עליית המחירים במשך שנת 1970 לא היתה שונה במידה מובהקת — והיתה, כנראה, נמוכה במקצת — מעליית ההוצאות ליחידת תפוקה (הלוקחת בחשבון את עליית הפריון). בענף התעשייה מוערכת העלייה בהוצאות ליחידת תפוקה בסביבות 12-14 אחוזים, ואילו עליית המחירים, כפי שהיא משתקפת ממדד המחירים הסיטוני של תפוקת התעשייה, היתה כ-11.3 אחוזים במשך השנה. שיעור עליית ההוצאות מתקבל ע"י סכום המכפלות: משקל היבוא בשיעור ההתייקרות של 20 אחוזים, משקל הקניות המקומיות בשיעורי התייקרותם (כאומדן נלקח מחיר התפוקה), ומשקל השכר בשיעור העלייה בשכר לעובד. מכל זה נובעת העלייה בפריון. (אילו נכללה העלייה בהוצאות כתוצאה מהמיסים בפברואר וכן השינוי במחירים הבינלאומיים של היבוא, היתה מתקבלת עלייה גבוהה במקצת בהוצאות ליחידת תפוקה).

ההשפעה המשוערת של המיסוי באוגוסט על מחירי הסעיפים השונים שבמדד המחירים לצרכן, אוגוסט—אוקטובר 1970

סעיפים שהושפעו מהמיסים	סעיפים שלא הושפעו מהמיסים		מחיריהם
	של השנה	של השנה	
מחיריהם	מחיריהם	מחיריהם	מחיריהם
מזון			
המשקל	152.9	31.9	32.3
השינוי במחירים	10.4	0.0	-3.6
דיור			
המשקל	17.9	5.8	120.6
השינוי במחירים	0.9	0.0	3.8
החזקת הדירה			
משקל	8.7	56.2	14.5
השינוי במחירים	19.1	0.0	6.0
ריהוט וציוד לבית			
משקל	82.1	0.0	0.0
השינוי במחירים	8.5	0.0	0.0
הלבשה והנעלה			
המשקל	93.3	0.0	4.3
השינוי במחירים	14.3	0.0	2.3
חינוך, תרבות ובידור			
המשקל	67.3	4.1	45.3
השינוי במחירים	4.4	0.0	5.4
בריאות			
המשקל	5.9	22.9	16.5
השינוי במחירים	4.3	0.0	5.3
תחבורה ודואר			
המשקל	94.9	0.0	0.0
השינוי במחירים	9.7	0.0	0.0
שונות			
המשקל	27.3	5.1	7.5
השינוי במחירים	13.3	0.0	4.2
סך הכול			
המשקל	550.3	126.0	241.0
השינוי במחירים	7.8	0.0	3.3

הערות: כל הסעיפים שבמדד המחירים לצרכן סווגו לשלוש קטגוריות. הראשונה כוללת את הסעיפים שהושפעו מהמיסים שהוטלו בחודש אוגוסט, השנייה והשלישית — את הסעיפים שלא הושפעו מהמיסים, כשאת מכללה את הסעיפים שלא השתנו מחיריהם והשניה את אלה שהשתנו. סך כל המשקלות מגיע בלוח ל-917.3. על מנת להגיע ל-1000.0 יש להוסיף את הסעיפים ירקות ופירות (75.4), שימורי דגים (2.8), ריהוט אחר (1.0), שירותי משפט (3.5).
המפור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

מאחזו אחד. יש להניח, כפי שצויין, שעלויות המחירים במרבית הסעיפים של הקבוצה האחרונה, ובעיקר של שירותים חופשיים, הושפעו בחלקן מהאווירה הכללית של עליית המחירים ששררה במשך התקופה הזו, וכי ייתכן שספקי שירותים אלו העלו את מחיריהם בתקופה זו על מנת לקזז את הירידה בהכנסתם הריאלית הפנויה כתוצאה מהעלייה במיסים, במילווה החובה ובמחירים.

לוח 4'

העלייה במחירים בפועל בהשוואה לאישורי ועדת המחירים במוצרים השונים שבמדד מחירים לצרכן, 1970

הסעיף או המוצר	אישור הועדה	1970	
		אוגוסט-אוקטובר	אוגוסט-דצמבר
מכונות כביסה חשמליות *	6.0-6.5	12.5	12.4
מקרר חשמלי	5.5	5.8	5.7
מכשירי בישול ואפייה בגז	8.5	3.0	3.0
ריבה, דבש וכו'	3.7-10.0	6.2	6.9
אריגים וחומרי עור לתפירה	5.4-9.9	9.5	10.4
נעלי ילדים	6.6	7.5	6.8
הנעלה לגברים	8.4-9.5	5.5	6.9
מזרונים	8.2-8.7	7.2	8.8
מרגרינה	2.0	3.2	2.1
משקאות קלים לבית	0.8-8.8	7.3	8.2
ציוד חשמלי אחר *	6.1-7.8	12.2	14.6
הלבשה	6.8-9.0	5.9	13.1
צורכי רחצה וקוסמטיקה	9.0	11.3	12.2
מוצרי קמח	4.4	2.2	2.7
גבינות	10.0	2.7	12.9
כירים לגז	5.0	4.0	4.0
מערבלים *	6.1	21.8	22.5
נורות חשמל ופלוואורסצנט	8.0	6.6	11.9
מכונות תפירה	10.8-16.0	16.3	17.2
סבון כביסה	64.0-78.0	95.0	95.0
סירים מאלומיניום	9.0-10.0	10.3	14.1
מוצרי טריקו	11.6	8.9	15.9
גפרורים	10.0	0.0	0.0
מגבות	5.3	12.5	17.6
נעליים חצאיות	9.4	6.0	7.3

הערות: השיטה שלפיה נבנה הלוח היא כדלהלן: נבחרו מוצרים מתוך אישורי ועדת המחירים, שלגביהם נעשתה התאמה מירבית, למוצרי מדד המחירים לצרכן. אישורי ההעלאות מצד ועדת המחירים מבוססים על מוצרים של יצרנים ובתי חרושת שונים. לגבי כל מוצר, נרשמו גבולות עליות המחירים שאושרו ליצרנים שונים. ההגדרה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לעומת זאת, הינה על בסיס תיאור מפורט של תכונות המוצר (ולא לפי היצרן), ולכן יש להיזהר מהסקה לגבי כל מוצר בנפרד ויש לראות את המוצרים בכללותם.

* ללא מס קנייה; לגבי מוצרים אלו ההתייחסות לצרכן תושפע גם מתוספת מס הקנייה.

באותם התחומים, שבהם ניתן היה לצפות להשפעה ניכרת של המס על המחירים (ומשקלם, כאמור, מגיע לכ-55 אחוזים במדד המחירים לצרכן) קיימים הבדלים בעוצמת ההשפעה של המס על הקבוצות השונות של המוצרים והשירותים. ההשפעה המירבית היתה בסעיפים "ריהוט וציוד לבית" ו"הלבשה והנעלה ותחבורה ודואר". כמעט כל המוצרים המרכיבים סעיפים אלו הושפעו מהמיסים. סעיפים אחרים שחלק נכבד ממשקלם (כ-50 עד 70 אחוזים מהמשקל בכל סעיף ראשי) הושפע מהמס הם: מזון (כ-70 אחוזים)¹, ו"חינוך תרבות ובידור" (כ-60 אחוזים).

רצוי לבחון גם את השפעתם האפשרית של המיסים על מרכיבי ההוצאה במשק, עלייה בפועל

של מחירי השימושים המקומיים (צריכה פרטית, צריכה ציבורית, והשקעה) ב-1970, הסתכמה בכ-8 אחוזים. העלייה המתחייבת מגלגול ההיטל על היבוא הגיעה, לעומת זאת, לכ-5.5 אחוזים.² השיעור הגבוה ביותר של העלייה המתחייבת במחירים היה בהשקעות ובצריכה הציבורית, והוא הסתכם בכל אחד מהן בכ-7 אחוזים. העלייה בפועל במחירי ההשקעות היתה הגבוהה ביותר — למעלה מ-10 אחוזים, ובצריכה הציבורית — בכ-8 אחוזים. לעומת זאת, היתה העלייה בפועל בצריכה הפרטית בכ-7 אחוזים. בגלל מרכיב היבוא הנמוך יחסית בצריכה הפרטית הסתכמה העלייה המתחייבת בשימוש זה בפחות מ-4 אחוזים.

אף את אישורי עליית המחירים של ועדת המחירים (בתקופה שלאחר אוגוסט בעיקר), ניתן לראות כמשקפים, במידה מסוימת, את העלייה המתחייבת מהמיסים. העיקרון הכללי שהינחה את הוועדה, היה למנוע עלייה החורגת מעסקת החבילה, כלומר לא לאשר העלאת מחירים המנומקת בהעלאות שכר (עקב עסקת החבילה). כן לא הצדיקה הוועדה העלאת מחירים עקב התייקרות האשראי. אולם הוועדה הצדיקה העלאת מחירים הנובעת מהתייקרות חומרי הגלם. עליית המחירים הממוצעת שאישרה הוועדה הינה בשיעור של כ-8 אחוזים.³ בפועל היתה העלייה במחירים בכללותה, מאוגוסט ועד סוף השנה, קרובה לעלייה זו. במידגם שנבחר מתוך המוצרים שבמדד המחירים לצרכן ומדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה, נערכה השוואה בין העלייה במחירים על פי האישורים של ועדת המחירים לעלייה בפועל.⁴ נראה מתוך לוח ו'-4, שלגבי מוצרים שבמדד המחירים לצרכן ניכר שוני מסוים בין העלייה, כפי שאישרה ועדת המחירים, לזו שחלה בפועל (יש להיזהר כאן ולהבחין רק בין הבדלים מהותיים בין השניים בגלל אופי המידגם, ראה הערות בלוח). יש מוצרים שעלו בשיעור דומה, פחות או יותר, לעלייה שאושרה, כגון: משקאות קלים, מרגרינה, מזרונים, נעלי ילדים, אריגים וחומרי עור לתפירה. יש מוצרים שבהם חלה עלייה גבוהה בפועל מזו שאושרה, כגון: סבון, צורכי רחצה, קוסמטיקה, גבינות, נורות חשמל ופלורנסצנט, סירים מאלומיניום מגבות ומוצרי הלבשה. ההסבר נעוץ בכך, שייתכן שהעלייה המאושרת היתה נמוכה באופן יחסי וכן שהביקוש בתחומים אלו פעל לעליית מחירים גבוהה יותר מהעלייה שאושרה. אך היו גם תחומים שבהם פעל הביקוש לריסון עליית מחירים. קיימים מוצרים שמחיריהם בפועל עלו בשיעור נמוך מזה שאושר, כמו: נעלים חצאיות, גפרורי עץ והנעלה לגברים. תמונה דומה אפשר למצוא לגבי מוצרים שבמדד הסיטוני (ראה לוח ו'-5). עם זאת, יש לציין, שלגבי מוצרים שמחיריהם מבוקרים, היו עליות המחירים בפועל דומות במידה רבה למחירים שאושרו. לדוגמא, לחם, מרגרינה, ביצים ועוד (ראה לוח ו'-7 בנספח).

¹ כלומר, 70 אחוזים מהמשקל הכללי של "מזון" הם סעיפים שהיו קשורים במידה רבה למיסים.

² העלייה המתחייבת מתקבלת ע"י הכפלת מרכיב היבוא (שאינו כולל מכסים) בשיעור ההיטל על היבוא. המס של 20 אחוזים הוטל על כל היבוא מלבד מספר מוצרים חיוניים, כגון: חיטה, פול, ושמיני סויה, סוכר, אורז גולמי ופילה.

³ מתוך חישובים שנעשו ע"י משרד המסחר והתעשייה, אגף המחירים. הנתון מצטבר עד סוף 1970, וכולל מפעלים שמחזורם ב-1969 הסתכם בכ-1,840 מיליון ל"י.

⁴ ראה בהערות על מגבלות מידגם זה. אין לראות כל סעיף בנפרד ויש להסיק כך לגבי התמונה הכללית. כמו כן יש להזהר מהסקת מסקנות חד משמעיות.

העלייה במחירים בפועל בהשוואה לאשורי ועדת המחירים במוצרים שונים
שבמדד המחירים הסיטוניים של התפוקה התעשייתית, 1970

(אחוזים)

1970		אי שור הועדה	המוצר או הסעיף
אוגוסט- דצמבר	אוגוסט- אוקטובר		
2.7	2.7	8.0-14.0	סכו"ם מגירוסטה
13.7	13.7	6.65	צמר פלדה
5.9	7.3	3.8-8.0	מנעולים
13.9	12.7	15.0-16.0	עור תחתון
8.3	8.1	12.6	עור עליון
9.0	9.0	8.0-10.0	צבעים פלסטיים
1.8	-0.3	8.5-11.0	מכשירים לבישול ואפייה בגז
8.5	7.6	8.6	יציקות מברזל
9.2	6.6	4.0-12.0	קופסאות ופחים
6.9	6.8	5.5-8.0	מצברים וסוללות
9.8	9.8	8.0-10.0	תכשירים להדברת חרקים
3.7	0.0	10.0	גפרורים
5.9	12.8	6.0-8.4	חגורי חמום
2.2	0.6	5.0	מריקים
12.0	9.6	6.0-6.5	מכונות כביסה *
84.6	84.6	64.0-78.0	סבון כביסה
8.7	5.4	8.0	נורות חשמל ופלורסצנט
0.0	0.0	7.5-7.8	מכשירי חימום ומיווג
9.7	8.1	10.0	מגועי חשמל
10.2	10.2	10.0-12.0	צינורות מתכת
6.8	5.7	5.7	שמני סיכה
9.6	7.5	9.0-12.0	מוצרי מתכת
5.5	5.5	9.0-10.0	כלי בישול
10.5	10.5	10.8-16.0	מכונות תפירה
10.3	10.9	לא אושרה העלאה	כבלים חוטי חשמל
10.8	9.9	6.0-10.0	כלי עבודה
7.3	7.3	3.5-6.2	בירה
4.8	4.1	3.5	שימורי ירקות ופירות

ה ע ר ה : ראה הערות בלוח ר"4.

* ללא מס קנייה. לגבי מוצרים אלה ההתייכרות לצרכן תושפע גם מתוספת מס הקנייה.

3. התפתחות המחירים בענפים השונים

א. חקלאות

מחירי התוצרת החקלאית, ללא ירקות ופירות טריים, שבמדד המחירים לצרכן, עלו בכ"10 אחוזים במשך 1970, לאחר שבמשך 1969 הם עלו בכ"2 אחוזים. עקב משקלם הנמוך יחסית (3 אחוזים מהמשקל הכללי במדד) הם תרמו פחות ממחצית האחוז לעלייה הכללית במדד במשך 1970. מרבית העלייה במחירי התוצרת החקלאית, ללא ירקות ופירות טריים, התרכזת ברביע השלישי. היא נגרמה בעיקר כתוצאה מביטול הסובסידיות על ביצים—אלה התייקרו בכ"22.4 אחוזים—וקרפיונים 10.6 אחוזים. לקראת סוף השנה חלה אף ירידה קלה במחירי התוצרת החקלאית.

לעומת זאת, יש לציין, שהרמה הממוצעת של מחירי הירקות והפירות הטריים היתה גבוהה בכמחצית האחוז בלבד בי-1970 בהשוואה ל-1969, וזאת לאחר עלייה ניכרת בי-1969 (למעט חודשים אוגוסט-ספטמבר). מחירי הירקות והפירות הטריים היו נמוכים בשאר חודשי 1970 בהשוואה לחודשים המקבילים של 1969.

ב. ת ע ש י י ה

מחירי מוצרי התעשייה לצרכן עלו במשך שנת 1970 בי-8.7 אחוזים, בהשוואה ל-2.9 אחוזים במשך 1969. ההתייקרות הקיפה כמעט את כל מוצרי התעשייה לצרכן, והתרכזה לאחר הטלת המיסים באוגוסט. עלייה גבוהה יחסית חלה במוצרי מתכת, כלי הובלה וציוד חשמלי (13.5 אחוזים), והם תרמו רבע מכלל העלייה במחירי המוצרים התעשייתיים, בעוד שמשקלם בסך התוצרת התעשייתית מגיע ל-15 אחוזים בלבד.

המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה המקומית עלו בשיעור גבוה יותר. במשך שנת 1970 הם עלו בי-11.3 אחוזים, לאחר יציבות יחסית במחיריהם בשלוש השנים האחרונות. השיעורים הגבוהים ביותר נרשמו בענפי העץ והנייר (כ-18 אחוזים), מתכת בסיסית (15.4 אחוזים) וציוד חשמלי (כ-14 אחוזים).

בממוצע שנתי היה המדד הסיטוני בי-1970 גבוה בי-7.1 אחוזים בהשוואה ל-1969. מרבית העלייה התרכזה בחודש אוגוסט, בעקבות המיסים החדשים שהוטלו החל בי-18 באוגוסט. עם זאת, ניכרו עליות מחירים בתחומים מסויימים גם בראשית שנת 1970, בעיקר כתוצאה מעליית מחירים

לוח 6'

העלייה המתחייבת מההיסל על היבוא בהשוואה לעלייה בפועל שבמדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה

העלייה בפועל			העלייה המתחייבת מההיסל של 20 אחוזים על היבוא	המשקל במדד (אלפיות) 1968=100.0
אוגוסט- דצמבר	אוגוסט- ספטמבר	ספטמבר		
6.2	4.0	3.9	3.1	16.0
				מכרות ומחצבים
				בשר, דגים, מוצרי שמן וחלב
6.7	6.7	5.0	6.8	247.0
				ומזון אחר
12.1	7.4	7.0	5.3	148.0
				טכסטיל והלבשה
11.6	8.8	5.9	3.9	69.0
				עץ ונגרות
16.1	15.3	11.8	8.3	23.0
				נייר קרטון ומוצריהם
10.2	7.7	5.8	2.7	20.0
				עור ומוצרי הנעלה
9.2	4.7	3.8	6.4	34.0
				מוצרי גומי ופלסטיק
7.7	6.1	5.9	10.7	64.0
				כימיקלים וזיקוק נפט
5.9	3.2	2.0	3.9	58.3
				זכוכית קרמיקה, מלט ומוצריהם
8.3	8.5	5.2	6.8	35.0
				מתכת בסיסית וצנורות
7.1	7.0	5.1	4.8	74.0
				מוצרי מתכת
9.4	6.8	5.4	5.9	103.0
				מכונות וציוד חשמלי
8.9	6.2	5.2	4.3	84.0
				כלי הובלה
8.8	6.9	5.4	5.9	975.3
				סך הכול

ה ע ר ה : לוח מפורט יוצר מוצג בלוח ג' ו-2. העלייה המתחייבת מתקבלת ממכפלת מרכיב היבוא בשיעור ההיסל.
ה מ ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

בינלאומיים של היבוא. מבין אלו יש לציין את עליית מחירי מתכת בסיסית ב-6.6 אחוזים במשך הרביע הראשון ומחירי מוצרי מתכת וציוד חשמל וכלי הובלה (ביותר מ-4 אחוזים). נראה, שחלק נכבד מעליות המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה מחודש אוגוסט ואילך מקורן בהיטל של 20 אחוזים על היבוא. העלייה במחירים המתחייבת מהיטל זה, נאמדת בכ-6 אחוזים.¹ העלייה בפועל באוגוסט-ספטמבר הסתכמה בכ-7 אחוזים ואילו מאוגוסט ועד סוף שנת 1970 הסתכמה העלייה בכ-9 אחוזים. עם זאת, יש לציין, שגם ההיטל של המיסים העקיפים וכן תנאי הביקוש בשוק המקומי השפיעו על התפתחות המחירים הסיטוניים. נראה, שבחלק מהענפים היתה עליית המחירים בפועל נמוכה מהעלייה המתחייבת מהיטל על היבוא. משקל ענפים אלה מגיע לכ-17 אחוזים, והם כוללים בעיקר את ענפי הכימיקלים וזיקוק נפט.² בענפים, כמו: עץ ונגרות, נייר וקרטון, עור ומוצרי הנעלה ומוצרי מתכת, חלה עליית מחירים גבוהה יותר מהעלייה המתחייבת מההיטל. משקל ענפים אלה הוא הגבוה ביותר, ומגיע לכ-70 אחוזים מהמשקל הכללי. במספר ענפים, כמו: מוצרי מזון, זכוכית, קרמיקה ומוצריהם ומתכת בסיסית, היתה העלייה בפועל דומה לעלייה המתחייבת, ומשקלם מגיע לכ-6 אחוזים³ (ראה לוח ו-7).

ג. שירותים

מחירי השירותים, למעט שירותי בניה ודיור, שבמדד המחירים לצרכן עלו ב-10.4 אחוזים, בהשוואה ל-2.2 אחוזים במשך שנת 1969. תרומתם מגיעה ל-30 אחוזים מסך עליית המדד במשך השנה. העלייה במחירים אירעה במשך כל חודשי השנה, עם החשה ברביע השלישי — כנראה, בהשפעת האוירה הכללית של העלאת מחירים ששררה מאוגוסט. יש לציין, שבמרבית השירותים האישיים לא היה קשר למיסוי החדש באוגוסט, ולמרות זאת, הוחשה עליית מחיריהם. מחירי השירותים האישיים עלו ב-14.4 אחוזים, והם תרמו את מרבית העלייה של מחירי השירותים, להוציא דיור. לעומת זאת, משקפת העליות במחירי שירותי תחבורה דואר את העליות בתעריפי הדואר ושירותי הטלפון, וכן את עליית מחירי נסיעה בארץ ונסיעות לחו"ל, בעקבות העלאת שיעור המס המוטל על נסיעות לחו"ל. השירותים שמחיריהם עלו בשיעור נמוך יחסית היו חשמל ומים (0.4 אחוז), שירותי חינוך (4 אחוזים), ושירותים ציבוריים אחרים (ירידה של 0.7 אחוז).

עד לחודש אוגוסט 1970 עלו מחירי השירותים בשיעור גבוה, יחסית לעליית מחירי המוצרים שבמדד המחירים לצרכן. במשך חודשים ינואר-יולי עלו מחירי השירותים המבוקרים ב-3.4 אחוזים ומחירי השירותים החופשיים ב-5.5 אחוזים. בשאר הסעיפים, למעט דיור וירקות ופירות, חלה, במשך תקופה זו, ירידה של פחות מאחוז. מצב הפוך מתקבל לאחר חודש אוגוסט. מחירי השירותים

דיאגרמה 2-ו
שיעור העלייה של המחירים היחסיים
ב-1970

¹ העלייה המתחייבת מתקבלת מהכפלת מרכיב היבוא (למעט מיסים ומכסים) בשיעור ההיטל. כאן קיימת ההנחה של 'לגול' מלוא עליית ההוצאות במחירים.

² חישוב המשקלות מבוסס על לוח ב-2, שהינו לוח מפורט של לוח ו-7 לעיל.

³ מקדם המיתאם המשוקלל, המתקבל בין העלייה המתחייבת כתוצאה מההיטל ובין העלייה בפועל בחודשים אוגוסט-דצמבר נמוך יחסית, ומעיד על חוסר קשר בין השניים. אם לוקחים את העלייה בפועל בחודש ספטמבר בלבד, מתקבל מקדם גבוה יותר יחסית (כ-0.3); אך עדיין יש להגות, שגם גורמים אחרים השפיעו על התפתחות המחירים, כאמור לעיל. יתכן שהעובדה שהיו עליות בתחומים מסוימים שהושפעו מהאוירה הכללית של עליות מחירים וכן העובדה שלא כל המוצרים היו קשורים למיסים תרמו למקדם המיתאם הנמוך יחסית.

עליית מחירים של קבוצות מצצרים ושירותים שונים הכלולים במדד המחירים לצרכן, 1969 ו-1970

דצמבר לעומת דצמבר 1970				המשקל במדד 100.0=1969	
אוגוסט- דצמבר	ינואר- יולי	1970	1969		
4.9	3.4	8.5	0.4	200.9	שירותים מבוקרים
7.8	0.9	8.8	0.2	97.1	סעיפים מבוקרים אחרים
5.9	2.6	8.6	0.4	298.0	סך כל הסעיפים המבוקרים
7.0	5.5	12.9	5.7	136.4	שירותים חופשיים
					שאר הסעיפים, להוציא ירקות
8.6	-0.5	8.1	3.5	363.8	ופירות ומחירי דירות

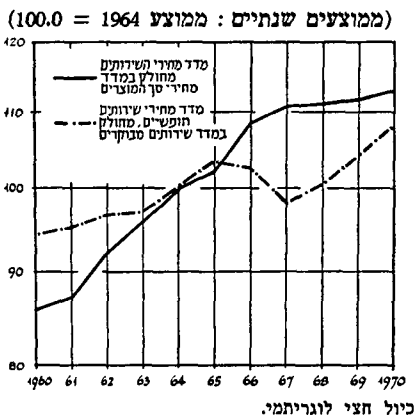
הערות: שירותים מבוקרים כוללים: שכר דירה, חשמל ומים, תאורה וקשר, ביטוח ומיסים, שירותי קופ"ח, חינוך (להוציא שיעורים, הרצאות, השתלמויות וספרים, ציוד לימודים) ועזרה בבית. סעיפים מבוקרים אחרים כוללים: דלק, ביצים, חלב ומוצרי חלב, משקאות אלכוהוליים, סוכר, סיגריות, טבק ולחם, דגנים ומוצרי בצק (להוציא ביסקויטים, עוגות וכו'). שירותים חופשיים כוללים: שירותי בניה, רפואה פרטית, רפואת שיניים, שירותים ציבוריים אחרים, שירותים אישיים להוציא עזרה בבית, תיקון נעלים, תפירה וחייטות. מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה וטיכודי בנק ישראל.

המבוקרים עלו בכ"5 אחוזים מאוגוסט ועד סוף השנה, ומחירי השירותים החופשיים — בכ"7 אחוזים. שאר הסעיפים, למעט ירקות, פירות ודיוור, עלו בתקופה זו בכ"8.6 אחוזים. נראה, שבעקבות המיסים שהוטלו בחודש אוגוסט חלה ירידה במחירים היחסיים של השירותים לעומת המוצרים, וזאת כיוון שהמיסוי חל בעיקר על המוצרים. מראשית השנה ועד אוגוסט היתה, כאמור, עלייה במחיר היחסי של השירותים בהשוואה למוצרים; וזאת, בהמשך למגמה של עלייה איטית במחיר היחסי שנסתמנה

ובהתאמה למגמה ארוכת הטווח — אשר הופסקה רק בשנות יציבות המחירים — של העלייה היחסית במחירי השירותים ביחס למוצרים. אך העלאת המיסים, שהשפעתה ניכרה במיוחד על המוצרים, הביאה לחריגה ממגמה ארוכת טווח זו.

מגמת העלייה של המחירים היחסיים של השירותים החופשיים לעומת מחירי השירותים המבוקרים לא השתנתה ב-1970, והיא דומה לזו של שנות הגיאות. כזכור, בשנות המיתון, בעיקר כשגבר השפל בביקוש בשוק המקומי, ירדו המחירים היחסיים של השירותים החופשיים ביחס לשירותים מבוקרים. משנת 1967 ואילך, חזרה המגמה שהיתה בשנות הגיאות, כלומר, המחירים של השירותים החופשיים עלו בשיעור גבוה יותר מאלו המבוקרים¹.

דיאגרמה 3'
שיעורי העלייה של המחירים היחסיים, 1969 ו-1970

¹ המחיר היחסי של השירותים החופשיים לעומת המבוקרים עלה ב-1970 בכ"4 אחוזים בקירוב, שיעור דומה לשנת 1969 ולשנים שלפני המיתון. בשנות המיתון, חלה ירידה יחסית של מחירי שירותים חופשיים לעומת המבוקרים, עד ל-4.5 אחוזים (המחיר היחסי מחושב על בסיס ממוצע שנתי, ומתקבל מתוך המנה של מחיר השירותים החופשיים מחולק במחירי המבוקרים):

מגמת העלייה המהירה במחירי הדירות ודמי מפתח (על פי סקר מיוחד, המודד ישירות את מחירי דירות ודמי מפתח), שנסתמנה משנת 1968, המשיכה גם בשנת 1970. מחירי הדירות בלבד, היו גבוהים בכ-20 אחוזים בשנת 1970, בהשוואה ל-1969, ואילו מחירי דמי מפתח היו גבוהים בכ-16 אחוזים. העלייה הגבוהה ביותר במחירי הדירות נרשמה בירושלים והיא הסתכמה בכ-30 אחוזים. בתל-אביב הסתכמה העלייה בכ-23 אחוזים, בחיפה — בכ-18 אחוזים וביתר הערים — בכ-16 אחוזים.

מן הראוי לציין כאן, שמחירי דירות ודמי מפתח, כפי שהם מופיעים במדד המחירים לצרכן, משקפים בחלקם את השינויים במדד מחירי התשומה בבנייה¹. לעומת זאת, מדידה ישירה של מחירי דירות ודמי מפתח מתפרסמת בנפרד, בסקר מיוחד. הסקר מתבסס על השוואת מחירי הדירות שהעברת הבעלות עליהם נרשמה במשרדי מס שבח מקרקעין. לפיכך, תוקן מדד המחירים לצרכן, ללא ירקות ופירות, כשהוא כולל הפעם את מחירי הדירות ודמי מפתח לפי תוצאות הסקרים הללו (במקום המדד המתפרסם חודשית). מסתבר, שתיקון זה מעלה במקצת את רמת המחירים לצרכן, ללא ירקות ופירות, בתיקון סעיף הדיוור, לשיעור של למעלה מ-7 אחוזים. העלייה שנרשמה במדד המחירים לצרכן, ללא ירקות ופירות, (ללא התיקון בסעיף הדיוור) היתה 6.5 אחוזים במוצק שנת. תופעה דומה היתה בשנת 1969, בה עלה המדד המתוקן בשיעור גבוה מזה שנרשם.

לוח 8'-1

מחירי דירות ודמי מפתח לפי נתוני הסקר, 1968 עד 1970

(הבסיס : 100.0 = 1964) *

היום במרכז תקופת הסקר	מחירי דירות		דמי מפתח		סך הכול	
	המדד	העלייה או הירידה	המדד	העלייה או הירידה	המדד	העלייה או הירידה
1968 1 בינואר	111.3	0.5	100.6	-1.9	109.0	0.1
1 אפריל	112.3	0.9	99.1	-1.5	109.4	0.4
1 יולי	114.9	2.3	95.4	-3.7	110.7	1.2
1 אוקטובר	118.9	3.5	92.1	-3.5	113.1	2.3
1969 1 ינואר	123.3	3.7	93.3	1.3	116.8	3.3
1 אפריל	127.9	3.7	99.2	6.3	121.7	4.2
1 יולי	131.4	2.7	98.9	-0.3	124.4	2.2
1 אוקטובר	135.9	3.4	99.2	0.3	127.9	2.8
1970 1 ינואר	142.3	4.7	102.4	3.2	133.5	4.4
1 אפריל	150.0	5.4	111.7	9.1	141.6	6.1
1 יולי	156.2	4.1	115.9	3.8	147.3	4.0
1 אוקטובר	159.2	**1.9	116.2	**0.3	149.7	**1.6

* לגבי 1970 השתמשנו במשקלות החדשים לפי בסיס 100.0=1969.

** אחוז שינוי זה הוא אומדן ארעי.

ה מקור : עיבודים של בנק ישראל על סמך נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

¹ במזכירים אלו נכללים אחת לשלושה חודשים, בערך, מימצאים של סקר מחירי דירות ודמי מפתח, כשהדבר נעשה בפיגור של מספר חודשים. בשאר חודשי השנה, נלקחים השינויים במדד מחירי התשומות בבנייה למגורים והשינויים במדד המחירים לצרכן, ללא ירקות ופירות, כמשקפים את מחירי הדירות ודמי מפתח.